

S
 Ștefan 103
 Ștefan cel Mare 76,
 87, 98, 102
 Ștefan Lăcustă 99

Ștefan Tomșa 113
 Șulghin, A. 209

T
 Tacit 51
 Tarnawski 41
 Teodora 112
 Teodosie, starețul 127
 Teofan 132
 Teofan, patriarhul 130
 Terasovski, Ieremia
 122
 Tevekkül 136
 Theodorescu Mihai
 303
 Theophylaktos
 Simokattes 52, 53
 Timuș 159
 Toader 84
 Toader Cămărașul 121
 Troidenovicz,
 Gheorghe 69
 Trotzki 211, 224, 227,
 244, 309
 Truvor 60

T
 Topa (Ceapă) 145

U
 Ureche 115

V
 Vasile Bulgaroconul
 81
 Vasile Lupu 107, 123,
 126, 149, 154, 155
 Vasilko 66, 68
 Veşirany 304
 Veşivan, Vasile 247,
 304
 Veşivany, Vasile 308
 Vihovski, Ivan 165
 Vinicenko, V. 209,
 224
 Višnovecki, Dimitrie
 142
 Visznieviecki, Dimitrie
 156
 Vladimir de Halici 67
 Vladimirko 66
 Vladimirko de Halicz
 71
 Vladimir, mitropolitul
 202
 Vladimirovici,
 Gheorghe 71, 72
 Vladislav 149, 152
 Vladislav al IV-lea
 129, 130, 147
 Vladislav Jogaila 70,
 101

Volodar din Przemysl
 66
 Voloșin, Cârstea 145

W
 Wagilowicz 196
 Wagilowicz, Ivan 33
 Walujew 33
 Wassilko 205, 299
 Wassilko, Nicolai 199,
 205, 223, 229, 276
 Weisskirchner 227
 Wilhelm 229, 232,
 234, 242, 243, 247,
 276, 280, 281, 282,
 284, 285, 286, 288,
 289, 290, 292, 303,
 304, 306, 308, 310
 Wilson 228

X
 Xenopol, A. D. 76, 79

Z
 Zatkowicz 231
 Zavisz 161
 Zetkey, Andrei 96
 Zolkiewski, Stanislau
 128
 Zubrycki 196

Cuprins

Prefață (I. Oprisan)	5
Notă asupra ediției (I. Oprisan)	11
Ion I. Nistor. Scurtă cronologie (I. Oprisan)	12
Cuvânt înainte	21
I. Istoricul problemei ucrainene	25
II. Sălăsluirea slavilor în țările române	50
III. Vechiul Imperiu de la Kiev	60
IV. Principatul de la Halici	65
V. Diploma bârlădeană și izvodul orașelor de la Dunăre	71
VI. Originea elementului ucrainean din România	89
VII. Românii ca prieteni și protectori ai ucrainților	101
VIII. Cătoriile românești în Polonia și Ucraina	106
IX. Cazacii și românii	134
X. Bogdan Hmelnicki și Vasile Lupu	149
XI. Hătmănia lui Doroszenko și a lui Duca-Vodă	165
XII. Mazepa și pribegie sa în Moldova	180
XIII. Raporturile de bună vecinătate între români și ucrainți	192
XIV. Înăsprirea disensiunilor dintre români și ucrainții austriaci în timpul războiului mondial	201
XV. Ucraina rusească și Basarabia	208
XVI. Pacea de la Brest-Litovsk	223
XVII. Ucraina austriacă și Bucovina	228
XVIII. Relațiunile româno-ucrainene după unire	240

I. Istoricul problemei ucrainene

Războiul mondial din anii 1914-1918 a contribuit la rezolvarea multor mari și grele probleme politice și naționale, care veacuri întregi au împiedicat dezvoltarea pașnică și rodnică a națiunilor europene. Conferința de pace de la Paris din 1918 a soluționat, în mod trainic și definitiv, chestiunea română, iugoslavă, cehoslovacă, poloneză, precum și chestiunea aşa de grea și complicată a națiunilor baltice, cum sunt litvanii, estonii, livonii, finlandezii și.a. Tot în urma războiului mondial s-a creat un nou și stabil echilibru de forțe și în Peninsula Balcanică, de unde în cursul multor decenii se ridicau norii de furtună ce întunecau mereu orizontul politic al Europei. Până și chestiunea Alsaciei-Lorenei a fost soluționată și astfel înlăturată pricina de ceartă și dușmănie între cele două mari națiuni continentale: francezii și germanii.

Dar nici factorii determinanți ai războiului mondial și nici conferința de pace de la Paris n-au ajuns să se preocupe și de *problema ucraineană*. Prinț-un concurs fatal de împrejurări, această chestiune politică și națională, care dăinuiește și continuă să preocupe spiritele, nu și-a găsit încă soluțunea ei. Rezolvarea acestei mari și grele probleme politice și naționale a rămas rezervată unui viitor mai mult sau mai puțin apropiat.

Ucrainii luminați din toate părțile agită mereu chestiunea lor națională și reclamă imperios soluționarea ei. Este datoria lor națională să o facă și nimeni nu le poate lua în nume de rău că agită o chestiune care îi interesează și îi atinge aşa de aproape.

Nu este însă mai puțin adevărat că și națiunile și statele vecine cu ucrainii sunt datoare să urmărească de aproape desfășurarea acestei probleme, contribuind după putință la rezolvarea ei în mod just și echitabil.

În deosebi noi români, vecini la Ceremuș și Nistru cu ucrainii pe sute de kilometri, suntem datori să urmărim cu atenție evoluția problemei în toate amănuntele ei. și aceasta cu atâtă mai vârtoș, cu cât dezvoltarea istorică a adus cu sine ca o fracțiune din națiunea ucraineană să sălășuiască în hotarele României, și anume în vechile provincii moldovenești: Bucovina și Basarabia, precum și în Maramureș. De aceea nu ne poate fi indiferent felul în care urmează să fie soluționată problema ucraineană. Iată deci motivele care ne determină de a supune această problemă unei examinări istorice obiective spre a ajunge la concluzii practice pe care să se poată întemeia atitudinea noastră politică față de această mare și importantă chestiune națională.

Cercetătorul ucrainean Ștefan Rudnicki, în lucrarea sa asupra Ucrainei, se întreabă cu drept cuvânt: „Ce este Ucraina; unde își are așezarea ei pe globul terestru această misterioasă țară și care-i sunt hotarele politice și etnografice? Nu este cumva Ucraina o simplă națiune geografică, iar ucrainii o ramură a poporului rus? Sau poate națiunile Ucraina și ucrainii nu sunt decât simple plăsmuiri deșarte ale fantaziei înfierbântate a câtorva entuziaști întârziți care, inspirându-se de la un trecut glorios, se complac în viziunea unui viitor strălucit, confundând aparențele cu realitatea?“¹

Aceste întrebări și reflexiuni se impun și cititorului român, când aude pronunțându-se numele *Ucraina*, pe care nu-l găsește însemnat pe nici o hartă și în nici un atlas istoric sau geografic. Noi avem cunoștință de existența vechiului imperiu rusesc de la Kiev; noi avem știre despre principatul vecin de la Halicz și

1. Stephan Rudnyčkyj, *Ukraina, Land und Volk* (trad. din ucraineană), Viena 1916, pag. 165.

despre republica hatmânească a cazacilor zaporojeni, cu care voievozii noștri avură atâtă de furcă; dar că atât vechile principate rusești din veacurile X-XIV, cât și repubica căzăceaască n-ar fi fost decât vechile forme politice prin care ar fi trecut cândva Ucraina, râvnită astăzi de cărturarii ucraineni, aceasta rămâne a fi lămurit marelui public românesc prin lucrarea de față.

Apostolii ideii naționale ucrainene Kostomárow, Kulisch, Antonowycz, Drahomanow, Hruschewski și alții susțin, în operele lor, că ucrainiții constituie o națiune slavă aparte, deopotrivă cu rușii, polonii, cehoslovaci, iugoslavi și bulgarii. Încheagarea lor ca națiune de sine stătătoare trebuie căutată la începuturile Evului Mediu, ca și încheagarea națiunii germane, franceze, engleze etc. Vechea organizație de stat de la Kiev, după părerea lor, nu era decât o creație ucraineană, contemporană cu Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană, cu deosebirea numai că, în vremea ce procesul de dezvoltare istorică în vestul și centrul Europei s-a desfășurat în mod continuu și fără nici o întrerupere, dezvoltarea politică și națională a poporului ucrainean ar fi suferit intermitențe neașteptate și catastrofale. Năvălirea mongolilor în Europa a provocat prăbușirea marelui principat ucrainean de la Kiev, în vreme ce principatul ucrainean de la Halicz căzu pradă atacurilor vehemente ale polonezilor. Astfel, vechile principate ucrainene de la Kiev și Halicz pierdută neatârnarea lor și ajunseră să fie înglobate în marele imperiu polono-litvan al Iagielonilor, ce se întindea de la Nipru până la Vistula și de la Marea Baltică până în Carpații nordici.

Poporul ucrainean vegetă sub stăpânirea aceasta străină până la începutul secolului al XVII-lea, când, la hotarul imperiului polono-litvan dinspre tătari, se înjghebă, în baza vechilor tradiții politice kievene, o mare „Ucraină“, adică *o marcă de hotar*, că aceasta înseamnă în slavonește *Ucraina*. Descălecătorii acestei *mărci de graniță* erau cazacii neînfrânti, care începură să-și revendice de la poloni străvechile lor drepturi înstrăinate și vechea lor neatârnare politică. Hatmanul noii Ucraine, Bogdan

Hmielnicki, gândindu-se la restaurarea vechiului imperiu de la Kiev, cristaliză organizația noului stat în jurul fortificațiilor de la pragurile (slav: porogi) Niprului, numite *siciuri*, adică cuiburi, de unde republica întemeiată de dânsul primi numele de *republică zaporojană*, adică de dincolo de pragurile sau cataractele Niprului.

Dar nici aceste începuturi de restaurație n-au ajuns la închegare deplină. Noua marcă de graniță era tăiată în două de apele Niprului și cuprinsă între granițele unor state mari și puternice: Rusia la răsărit și Polonia la apus. De aceea Ucraina căzăceașă, cu toate sforțările eroice ale hatmanilor ei, nu izbuti să-și dobândească neatârnarea față de ruși și poloni. Încercările căzăcimii de a se sustrage cel puțin de sub supremația poloneză dădură greș.

După moartea lui Bogdan Hmielnicki, Rusia alimenta neconenit vrajba dintre polcovnicii și hatmanii căzăcești și atâtă mereu nemulțumirile celor săraci față de cei cu stare și avere. În condițiile acestea era firesc ca la fiecare nouă alegere de hatman, rușii moscovici să reducă mereu drepturile autonome ale cazacilor, până ce, prin tratatul de pace de la Andrussov (1667), Ucraina fu tăiată în două prin apa Niprului: partea răsăriteană de pe malul stâng al fluviului trecu sub supremația rusească, iar partea de dincoace de Nipru rămase mai departe sub stăpânirea polonezilor până la împărțirea regatului lor.

Încercarea hatmanului Mazepa de a redobândi neatârnarea Ucrainei orientale, cu ajutorul regelui Suediei Carol al XII-lea, eşuă lamentabil în urma înfrângerii de la Poltava (1709). Mazepa se refugia cu aliatul său suedeze pe pământul Moldovei, dar își găsi moartea la Galați, luând cu sine în mormânt și independența republicii zaporojene. Țarul învingător respectă demnitatea de hatman căzăcesc, dar cu caracter mai mult militar decât politic. Dar și această urmă de autonomie căzăceașă dispără la 1764 sub împărăteasa [E]caterina a II-a. După războiul ruso-turc din 1768-1774, în baza tratatului de la Cuciug-Cainargi, Rusia își întinse hotarul împărăției până la Bug (1774). În anul următor

căzură, prin trădare, în mâinile rușilor și ultimele siciuri zaporojene și cu ele dispără și ultimul rezam al autonomiei căzăcești.

Cu ocaziunea repetelor împărțiri ale Poloniei, rușii întinseră stăpânirea lor asupra teritoriului ucrainean până la râul Zbrucz. Regiunea ucraineană de dincolo de acest râu, până la Liov și Przemysl, fu încorporată Austriei habsburgice sub numele de *Galiția și Lodomeria*. Astfel restaurarea vechiului imperiu ucrainean de la Kiev nu s-a putut îndeplini sub forma republicii căzăcești. La sfârșitul secolului al XVIII-lea, teritoriul ucrainean rămase împărțit sub două stăpâniri străine, sub cea habsburgică în Galiția și sub cea rusească de dincolo de Zrbucz până în Caucaz. În condițiunile acestea vitrege, națiunea ucraineană a fost mereu stânjenită în dezvoltarea ei firească; ea nu și-a putut redobândi libertatea și nici reface vechiul ei stat național. De aceea ea n-a putut ține pas cu dezvoltarea celorlalte națiuni slave până în veacul al XIX-lea, când începu să se trezească la o nouă viață națională și politică.

Istoricii ucraineni susțin mai departe că Rusia, îndată ce înglobase în granițele sale politice teritoriul ucrainean, începu să macine încetul cu încetul vechile tradiții politice ucrainene, să dea pradă uitării amintirile lor naționale din trecut și să tindă din răsputeri la contopirea națiunii ucrainene cu națiunea rusă. Nobilimea și cărturărimea ucraineană se rusifică. Boierimea mare și mică, clerul înalt și târgovești patricieni se contopiră cu pătura conducătoare rusă, întrucât nu se polonizaseră în timpul îndelungatei stăpâniri poloneze. Poporul de rând, secătuit de războaie și împuținat în urma vânătorilor neîntrerupte de robî din partea tătarilor, căzuse în mizerie și sărăcie. El aproape că nu mai știa pe ce lume se găsea și devenise incapabil de a se mai împotrivi. Așa se părea că „*cauza ucraineană*“ s-ar fi închis pentru totdeauna, dând căștig de cauză polonezilor și rușilor, care susțineau sus și tare că nu există Ucraină și nici ucraineni, ci numai ruși și polonezi.

Îndeosebi rușii, treziți de Petru cel Mare la o nouă viață politică și introduși ca factor important în concertul popoarelor europene, începură să accentueze tot mai apăsat „*ideea de unitate a națiunii ruse*“. În temeiul acestei idei, națiunea rusă s-ar desface în *trei ramuri etnice* ale aceluiași popor și anume: în ramura *velicorusă*, ramura *malo-rusă* și ramura *bielo-rusă*, adică în ruși-mari, ruși-mici și ruși-albi. Aceste trei ramuri etnice ar vorbi o limbă comună, unitară, diferențiată doar prin mici variațiuni dialectale și colorațiuni locale. Așa fiind, limba literară *rusească* ar fi menită să devină mijlocul de înțelegere comună între aceste trei ramuri ale aceluiași popor ca cele trei ramuri ale națiunii iugoslave, adică sârbii, croații și slovenii; sau cele două ramuri etnice ale națiunii ceho-slovace, adică cehii și slovacii. În limba rusă ar urma să-și exprime gândurile și simțurile, ramurile tustrele. Datinile și obiceiurile, istoria și știința precum și aspirațiile politice în viitor ar urma să fie tălmăcite numai în limba rusă, comună tuturor. Cu un cuvânt, așa-zisa *limbă ucraineană* nu ar fi decât un *dialect local* al *limbii-mame* rusești.

Teoria asupra unității etnice și culturale a poporului rus nu se opri la granițele imperiului rusesc, ci ea găsi aprigi propovăduitorii și în rândurile conaționalilor ruși din Galicia și chiar în Bucovina. În 1835 trecu în Galicia slavistul rus Mihai Pogodin, care intră în relații cu anumite cercuri de intelectuali galicieni, cu scopul mărturisit de a restabili *unitatea între ruși și ruteni*. Intervenția armatelor rusești în Ungaria, în 1848, contribui mult la intensificarea propagandei rusești în Galicia și Bucovina, ambele provincii habsburgice prin care trecu armatele rusești în marșul lor spre Ungaria. În toiul acelei propagande se afirmă ideea că rutenii din Galicia, frați și consângenii ai rușilor moscovici, n-ar avea nevoie de a-și crea o literatură proprie *ruteană*, când le stă doară la îndemână literatura rusă așa de bogată și variată. La îndemnul lui Pogodin se strânsese în jurul istoricului Zubrycki un mănunchi de intelectuali ruteni care, în entuziasmul lor pentru

limba și literatura rusă, își băteau joc de limba ruteană rustică, ca fiind o limbă a „văcarilor“.

În 1866 apără în organul rutenilor rusofili *Slowo* din Lviv un articol programatic, în care se susținea că rutenii și rușii sunt același popor și că nici o deosebire nu-ar exista între unii și alții. De aceea ar fi bine ca toți să se folosească în scrisul lor de limba literară rusă. Organul rusofililor, numiți și „ruși bâtrâni“, continuă să propovăduiească „*unitatea poporului rus din Carpați până în Carneacă*“. Prestigiul de care Rusia se bucura în Europa, luptele ei seculare contra necredincioșilor turci și tătari, intervenția ei armată în Ungaria, literatura ei bogată precum și inepuizabilele ei mijloace materiale, veniră toate în sprijinul teoriei asupra unității panruse. La acestea se mai asociase și faptul determinant: *puterea de stat*, care îngăduia Rusiei să recurgă la un întreg arsenal de mijloace pentru a-și putea impune cu succes punctul său de vedere.

Dar afirmarea așa de hotărîtă a ideii de unitate națională panrusă se izbi, pe la începutul veacului al XIX-lea, de conștiința națională ucraineană, ce se trezise la o nouă viață. Dragostea romantică pentru popor ce se manifestase pe la 1820 mai ales în Germania, cuprinse și pe intelectualii maloruși, deșteptând în sufletul lor un viu interes pentru limba și poezia populară, pentru vechile sale tradiții naționale. Studiile etnografice și lingvistice, cercetarea datinilor și obiceiurilor populare propășeau pe zi ce merge. Rezultatele neașteptate ale acestor îndeletniciri apropiau tot mai mult pe cărturari de popor și făcând să dispară tot mai mult înstrăinarea de până atunci. Mulțimea, norodul ca păstrător al comorilor culturale strămoșești, deveni un obiect de studiu tot mai scump și mai interesant pentru cărturărimea malorusă, crescută în tradițiile rigide ale doctrinismului panrus. Oamenii luminați care se ridicară din rândurile populațiunii maloruscă, studiind tot mai mult datinile, obiceiurile și limba strămoșească, începând să-și dea seama de deosebirea ce ar exista între acestea și cele rusești. Pentru profundarea acestor studii, ei începând să

se organizeze în asociații literare, cu scopul să vădă de a cultiva în prima linie folclorul malorus, care găsea expresie astăzi de frumoasă în „*dumele*“ (doinele) și cântecele de vîțeje.

Semnalul deșteptării veni de la Nipru, unde amintirea vieții naționale independentă era încă viață la urmășii cazacilor zaporojeni. La universitatea din Harkow, ce se înființase pe vremea aceea, începând să fie cultivate aceste sentimente și aspirații, fiindcă acolo interesul pentru poezia populară căzăcească era mai viu ca oriunde. Acolo apărură și primele publicații folcloristice în dialectul malorus. Remarcabilă în privința aceasta este activitatea literară a lui Iwan Kotlarewski (1769-1839), tălmăcitorul în limba malorusă a *Eneidei travestite*, de Scarron. Apariția acestei traduceri marchează trezirea conștiinței naționale a malorușilor. Petru Hulak-Artemowski, Grigore Kwitka Osnowjanenko și Ambrosie Metlinki, au fost alți trei scriitori care au scris în limbajul popular, punând baza literaturii malorus. Aceasta se avântă repede la înălțimi încă neatinsă, prin opera poetică a scriitorului Taras Szewczenko [Şevcenko], care îi insuflă duh național. El devine, prin creațiunile sale și îndeosebi prin poemul *Kobzar* (1840), expresia cea mai credincioasă a suferințelor naționale, a dorurilor politice neîmplinite și a nădejdilor în viitor.

Împrospătarea și cultivarea vechilor tradiții eroice din vremea cazacilor deșteptau în sufletele malorușilor dorul de libertate și independență. Sub impulsul operei literare se trezi pe la mijlocul secolului al XIX-lea și *idea politica malorusă*, susținută de farmecul faptelor eroice și de dorul de a redobândi libertatea căzăcească pierdută. Ideea aceasta a fost îmbrățișată, la 1848, de *Frăția Chiril și Metodie* din Kiev, înființată de istoricul Kostomarow și etnograful Kulisz, din care făcea parte și poetul Șevcenko. În curs de un an de zile asociația malorusă câștigase peste 100 de membri, care, pe lângă îndeletnicirile lor literare și folcloristice, se preocupau și de problemele mari politice și sociale. Revendicările politice ale membrilor frăției se concretizau în lupta pentru crearea unei mari *federații panslavice* sub

sceptrul țărilor rusești, din care federația urma să facă parte și *republica malorusă autonomă*, cu o largă constituție democratică, liberală, în care trebuia să fie inserată și desființarea iobăgiei.

Dar foarte curând mișcarea aceasta națională și politică fu suprimată de guvernul rusesc, care dizolvă „*Frăția Chiril și Metodie*“, urmări pe membri ei și înrolă pe Șevcenko în armată, unde muri la Orenburg (1861). Prin 1862, propaganda malorusă fu reluată din nou și susținută de organul *Osnowa* pentru a fi curând iarăși reprimată. În 1863, ministrul de interne Walujew decretă pur și simplu că „o literatură malorusă nu-a existat niciodată, nu există și nici nu va exista“.

La 1870, luă ființă la Kiev o nouă asociație malorusă *Hromada* ai cărei membri reîncepuseră opera de redeșteptare națională, prin tratate și studii literare, etnografice și folcloristice. Prin cursurile de popularizare ei propagau ideea autonomiei politice în mod mai pregnant și mai radical decât membrii „*Frăției Chiril și Metodie*“. Dar și mișcarea aceasta fu urmărită de guvernul rusesc și suprimată cu desăvârșire. Prea mare era puterea imperiului rusesc ca o mișcare „*separatistă*“, cum era socotită mișcarea malorusă, să nu fi putut fi înăbușită și suprimată. Ucazul imperial din 1876 opri orice publicație în limba malorusă, afară de documente istorice și opere belletristice, dar și acestea cu ortografia rusă și numai după ce vor fi trecut prin cenzură.

Mișcarea malorusă, stânjenită și urmărită în Rusia, trecu în Austria unde găsi în Galicia condiții prielnice de dezvoltare. Centrul de gravitație al mișcării fu transpus de la Kiev și Harkow la Liov, capitala Galiciei austriace. Populația malorusă de acolo apare în actele oficiale sub numele de *ruteni*. Sub imboldul mișcării malorus de la Nipru, se remarcă și la rutenii din Galicia o mișcare analogă, susținută de tineretul ce-și făcea studiile la Seminarul unit din Liov. În fruntea noului curent se găseau tinerii Markian Szaszkievicz, Iacob Holowacki și Ivan Wagilowicz, care dezvoltau o vastă propagandă pentru limba populară și pentru

tradiția istorică a neamului lor¹). În 1837 apără la Pesta o colecție de poezii populare rutene sub numele de *Rusalka Dnistrowaja* (Zâna Nistrului), care avu pentru mișcarea literară ruteană de la Nistru aproape aceeași însemnatate ca și *Eneida travestită* a lui Iwan Kotlarewski pentru malorușii de la Nipru. Canonicii rusofili de la Liov vedeau în colecția aceasta de poezii populare o adevărată profanare a limbii rusești, iar guvernul austriac considera mișcarea ca o emanație a propagandei poloneze. De aceea *Rusalka Dniestrowaja* fu confiscată din ordinul autorităților de stat², iar mișcarea tineretului condus de Szaszkiewicz suprimată și în Galiția până la 1848, când ea reînvie din nou sub înalta ocrotire a Casei de Habsburg.

Habsburgii nu renunță niciodată la politica lor imperialistă. Dorul lor de noi achiziții teritoriale îi măna mereu spre gurile Dunării, de care, într-o vreme, se apropiară foarte mult prin ocuparea Ardealului (1691), prin cucerirea Banatului (1718) și prin înglobarea vremelnică a Olteniei în imperiul austriac. Izgonirea austriecilor din Oltenia (1739) rămase pentru diplomația habsburgică o indicație precisă, că stăruind în direcția aceasta, drumul Austriei spre Marea Neagră era sortit să rămână pentru totdeauna închis.

Dar Casa de Habsburg nu se lăsa prin nimic abătută de la planurile și aspirațiile ei politice. Prin prada teritorială ridicată la împărțirea Poloniei (1772) și prin răpirea Bucovinei (1774) de la Moldova, Habsburgii înțeleseră să-și deschidă perspective noi de anexiuni teritoriale în Rusia. Pentru aducerea la îndeplinire a acestor fantastice planuri, Austria înțeleseră să se folosească de populația ruteană din Galiția care, aparținând Bisericii Catolice Unite, se preta de minune pentru aceasta. Ba mai mult chiar, această, populațione, deosebită prin limbă și credință de națiunea poloneză din Galiția, putea fi veșnic folosită ca contrabalansă împotriva aspirațiunilor naționale ale polonezilor. Cu acest îndoit

1. Mem. Soc. Szewczenko, CV, p. 92-115; CVI, p. 77-134.

2. Mem. Soc. Szewczenko, CVIII, p. 117-139.

scop, guvernele austriice de la 1848 încocace, se întreceau în dragostea și solicitudinea lor pentru populaționea ruteană, spre a o aservi scopurilor lor politice.

Îndată după urcarea sa pe tron, în 1848, împăratul Franz Josef trimise pe contele Franz Stadion ca guvernator general în Galiția cu ordinul precis de a se interesa de aproape de problema ruteană. Următor ordinului imperial, contele Stadion sosi la Liov, se interesă de aproape de protejații împăratului, de ruteni, despre care se zice că ar fi fost numai atunci „descoperiți“ politicește de dânsul. Gândul lui Stadion era de a se folosi de mișcarea ruteană în lupta sa contra polonezilor și contra agitațiunilor revoluționare. În scopul acesta, guvernatorul imperial îngădui rutenilor de a se constituи în *Holowna Rada Ruska* sau *Rada Swietojurka*, Înaltul Sfat Rusesc sau Sfatul Sf. Gheorghe, pentru că din acest sfat făceau parte mai mulți canonici de la catedrala unită a Sf. Gheorghe din Liov. Acest înalt consiliu național elaboră programul politic pentru ruteni, ca făcând parte din *națiunea ruteană*, ce numără 5 mil. de suflete, care trebuia să se desfacă și de poloni și de ruși și să formeze o provincie separată autonomă, cuprinzând Galiția de Est, Rusia Subcarpatică și Bucovina, cu limba ruteană în biserică, în școală și în serviciile publice¹. La cererea Înaltului Sfat se crea la Universitatea din Liov o catedră de literatură ruteană precum și un organ de publicitate *Zorja Halycka* (Zorile Galiției).

În planul de reorganizare a Austriei pe bază federalistă propusă de Palacki, între cele 8 grupuri de popoare austriice se amintește și de *națiunea ruteană*, răspândită asupra Galiției și Bucovinei.

La 1848 izbucni primul conflict între rutenii din Galiția și românii din Bucovina. La stăruința românilor, în *constituanta austriacă de la Kremsir*, se puse chestiunea separării Bucovinei

1. Ivan Krevečkyj, *Împărțirea Galiției* (ucr.), în *Memoriile Societății Szewczenko* din Liov, 1910, XCIII-XCVI; cf. Zeitschrift für Osteuropäische Geschichte, I. p. 297 [și] următoarele].